

Vergaderjaar 2024–2025

33 118

Omgevingsrecht

Nr. 287

BRIEF VAN DE MINISTER VAN VOLKSHUISVESTING EN RUIMTELIJKE ORDENING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 3 februari 2025

Aanleiding

2024 vormde het eerste jaar waarin alle betrokkenen werkten met de Omgevingswet, één van de grootste stelselwijzigingen uit de parlementaire historie van Nederland. De Omgevingswet biedt het wettelijke instrumentarium passend bij de grote opgaven waar ons land voor staat. Inmiddels ligt het vierde kwartaal van 2024 achter ons en zijn alle betrokkenen met elkaar een jaar onderweg. Een jaar dat, mede door de toewijding en inzet van alle betrokkenen, over het algemeen rustig en stabiel is verlopen. De beslissing, mede van uw Kamer, om de Omgevingswet per 1 januari 2024 inwerking te laten treden, was dan ook verantwoord. Ik wil graag alle betrokkenen bedanken voor hun inzet, welke heeft bijgedragen aan de over het algemeen succesvolle start van de invoering van de Omgevingswet. Met het verloop van het eerste jaar van inwerkingtreding is een stevige basis gelegd voor de toekomst. Dit betekent niet dat het werk af is. De komende periode blijf ik samen met alle betrokken partijen onverminderd doorwerken aan deze grote stelselherziening en het doorvoeren van verbeteringen in het (digitale) stelsel. Met als doel een gezonde en veilige fysieke leefomgeving en een zo goed mogelijke dienstverlening vanuit de overheid naar burgers en bedrijven.

Leeswijzer

Zoals u gewend bent, geef ik in deze vierde voortgangsbrief eerst een beknopt en algemeen overzicht van de voortgang van de uitvoering en implementatie op basis van de ervaringen en monitoring in het vierde kwartaal van 2024. Verder ga ik in deze voortgangsbrief in op de stand van zaken rondom de afbouw, doorontwikkeling en uitbouw van het DSO. Ook neem ik u graag mee in mijn eigen eerste korte reflectie, nu ik een klein half jaar als Minister op dit dossier actief ben. Daarbij sta ik stil bij een aantal plannen voor de komende periode, bijvoorbeeld om de gebruiks-

vriendelijkheid van het Omgevingsloket verder te verbeteren. In bijlage 1 vindt u een (cijfermatige) verdieping over de ervaringen van het vierde kwartaal. In bijlage 2 is de voortgang van een aantal (specifieke) punten van het afgelopen kwartaal verder uitgewerkt. In deze bijlage staan ook recente en toekomstige activiteiten. Deze hebben onder meer te maken met verschillende toezeggingen en aangenomen moties.

Werkwijze

Terugkijken op het gehele jaar 2024 gebeurt via de Monitor Werking Omgevingswet. Deze monitor kijkt naar de werking van het instrumentarium van de Omgevingswet, waaronder het gebruik van de (kern)instrumenten van de wet en het behalen van de verbeterdoelen van de wet.¹ Medio 2025 ontvangt u van mij de monitoringsrapportage over 2024. De onafhankelijke evaluatiecommissie voorziet deze rapportage van haar reflectie. Tegelijkertijd wordt dit jaar (2025) verder gewerkt aan de invoeringstoets Omgevingswet. Op basis van de gehele monitoringsrapportage 2024 en de invoeringstoets kan ik later mogelijk eerste (voorzichtige) conclusies trekken. Het is op dit moment daarvoor nog te vroeg. De andere manier van werken en andere houding die de Omgevingswet vraagt, kost, zoals vooraf voorzien, tijd en we moeten bevoegde gezagen de ruimte geven om in de praktijk te (leren) werken met de Omgevingswet.²

Stand van zaken vierde kwartaal 2024

Algemeen

Ik kijk met een positief gevoel terug op het afgelopen jaar. De stabiliteit en werking van de landelijke voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (hierna: DSO-LV) waren ook in het vierde kwartaal goed. Ondanks enkele kortdurende verstoringen voldeed het systeem ruimschoots aan de gemaakte afspraken. Het DSO-LV was in 2024 gemiddeld 97% van de tijd stabiel beschikbaar voor gebruikers. Het calamiteitenteam, dat voor de inwerkingtreding was ingesteld, heeft het afgelopen jaar niet in actie hoeven te komen. De reguliere beheerprotocollen waren voldoende om problemen tijdig op te lossen. Professionele en particuliere gebruikers hebben het Omgevingsloket in het vierde kwartaal wederom goed weten te vinden. Het Omgevingsloket heeft in 2024 in totaal ruim 2,1 miljoen unieke bezoekers gehad. De gebruikscijfers van het Omgevingsloket liggen ruim boven de cijfers van de oude voorzieningen OLO en AIM. Het Informatiepunt Leefomgeving (hierna: IPLO) is daarbij als vraagbaak voor bevoegde gezagen en het bedrijfsleven belangrijk. Het IPLO beantwoordde in 2024 in totaal bijna 42.000 vragen. De ontvangen vragen zijn binnen de daarvoor afgesproken termijn beantwoord. Hierbij wordt de dienstverlening van het IPLO als goed gewaardeerd. Ik zie verder ook een gestaagde groei in de mate waarin bevoegde gezagen gebruikmaken van de nieuwe (kern)instrumenten. In bijlage 1 vindt u de nadere cijfers over onder andere de stabiliteit en werking van het DSO-LV, de signalen en vragen die bij het IPLO zijn binnengekomen en de inzet van de nieuwe (kern)instrumenten.

Werking drie ketens (VTH-keten, planketen, toepasbareregel-keten)

Bevoegde gezagen werken sinds de inwerkingtreding, vanuit hun eigen systemen, actief in alle drie de ketens die samen het digitale stelsel

¹ Kamerstukken I, 2023/24, 33 118/34 986, FX, bijlage 1 & Kamerstukken II 2023/24, 33 118, nr. 278, bijlage 1.

² Kamerstukken I 2024/25, 33 118/34 986, GE, p. 2 & Kamerstukken II 2024/25, 33 118, nr. 283, p. 2.

omgevingswet (DSO) vormen: van idee tot afhandeling (Vergunning, Toezicht en Handhavingsketen, kortweg VTH-keten), van plan tot publicatie (Planketen) en van vraag tot informatie (Toepasbareregelketen). In de drie ketens maken ze gebruik van de onder de Omgevingswet aangewezen (kern)instrumenten.

De VTH-keten werkte, net als in de eerste kwartalen, naar behoren. Steeds vaker wordt daarbij, via de functionaliteiten in het DSO-LV, de samenwerking en afstemming tussen bevoegde gezagen opgezocht. Het aantal aanvragen voor een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA) lag daarbij het afgelopen kwartaal wederom hoog. In de planketen laten de cijfers zien dat de stijgende lijn uit de voorgaande kwartalen zich doorzet; steeds meer bevoegde gezagen werken met én aan de verschillende (kern)instrumenten. Zo is in het afgelopen kwartaal een duidelijke stijging te zien in het aantal publicaties van programma's door gemeenten. In de basis betekent het dat de planketen naar behoren werkt. Daarbij wordt nog steeds in verschillende mate door bevoegde gezagen gebruik gemaakt van het Hoofdspoor of de Tijdelijke Alternatieve Maatregelen (hierna: TAM). Een aandachtspunt voor de komende periode blijft de mate waarin bevoegde gezagen in staat zijn om te werken aan omgevingsdocumenten via het zogenaamde hoofdspoor. In bijlage 1 ga ik hier nader op in aan de hand van cijfers. Voor wat betreft de toepasbareregelketen merk ik dat bevoegde gezagen steeds meer leren over het maken en beheren van toepasbare regels. In dit kader werk ik momenteel samen met de (inter)bestuurlijke partners aan een herijking van het handboek Toepasbare Regels. Dit handboek zal ik via IPLO ter beschikking stellen aan alle bevoegde gezagen.

Ik vind het van essentieel belang dat bevoegde gezagen de stijgende lijn in de drie ketens doorzetten. Na het eerste jaar waarin alle betrokkenen hebben moeten wennen aan het nieuwe stelsel, is het voor het succesvol verder implementeren van de Omgevingswet van groot belang dat de eerste stappen van 2024 een goed vervolg krijgen in 2025. Ik blijf mij proactief inzetten om deze stijgende lijn door te trekken. Dit wordt onder meer gedaan door het aanreiken van verschillende handvatten en het bieden van kennis en expertise van het programma Aan de Slag met de Omgevingswet en de VNG.

Implementatieondersteuning

Ik constateer dat de meeste bevoegde gezagen de uitvoering van hun taken onder de Omgevingswet, voorheen uitgevoerd door tijdelijke programma- en projectmanagers, inmiddels hebben opgenomen in hun reguliere werkzaamheden. Op basis van onder meer het aantal vragen dat het IPLO in het afgelopen kwartaal heeft ontvangen, constateer ik echter dat de behoefte aan inhoudelijke ondersteuning onverminderd groot blijft. In die vraag naar ondersteuning zit een verschuiving van uitleg over de wet- en regelgeving en het DSO, naar het anders en integraal werken onder de Omgevingswet. Ik verwacht dat dit ook zo zal zijn na het per 1 juli stopzetten van de ondersteuning via een apart interbestuurlijk programma.

Een te snelle of volledige afbouw van de ondersteuning is daarmee niet verantwoord. Dit brengt een te groot risico met zich mee voor de noodzakelijke vergunningverlening en planvorming. Daarom werk ik momenteel aan een voorstel hoe de tijdelijke implementatieondersteuning per medio 2025 onder te brengen in de lijnorganisatie van mijn Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, waarmee ik ook de afspraken en toezeggingen aan de Eerste Kamer in het kader van de

implementatieondersteuning kan nakomen.³ Hierbij heb ik aandacht voor hoe de schaarse (externe) kennis – waar in de afgelopen jaren sterk op is geleund – zo goed mogelijk binnen mijn ministerie opgebouwd en verankerd kan worden. Ik moet dit doen met schaarse financiële middelen en kijk dan ook naar de eventuele financiële consequenties daarvan. Indien noodzakelijk zal ik dit dan ook inbrengen bij de voorjaarsbesluitvorming over de rijksbegroting.

Afbouw, doorontwikkeling en uitbouw DSO

Het afgelopen kwartaal is door veel partijen onverminderd doorgewerkt aan de doorontwikkeling, afbouw en uitbouw van het DSO. Het DSO is in de afgelopen jaren via een flexibele en iteratieve manier van werken (agile-werkwijze) ontwikkeld waarbij, door de betrokken partijen, per kwartaal bepaald wordt welke ontwikkelstappen gezet moeten worden. Dit alles met als doel om op basis van deze werkwijze het afgesproken «basisniveau DSO-LV»⁴ en vervolgens het bestuurlijke eindambitieniveau (scenario 3), vastgelegd in de «Bestuurlijke Agenda Uitbouw DSO-LV»⁵, te bereiken. Met inspanningen van alle betrokken partijen, is het gelukt om voor het grootste deel te voldoen aan de bestuurlijke afspraak om één jaar na inwerkingtreding het onderling afgesproken basisniveau gerealiseerd te hebben. Helaas geldt dit niet voor alle onderdelen. Dit kent diverse oorzaken, waar ik in bijlage 2 nader op in ga.

Het DSO is een stelsel dat afhankelijkheden kent van diverse andere overheidssystemen en -voorzieningen die elk hun eigen uitdaging(en), ontwikkeling en sturing kennen. Zo is het aankoppelen van eIDAS voor bedrijven van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties pas in 2026 mogelijk. Deze afhankelijkheden spelen ook (deels) mee bij de implementatie van de STOP 1.4-standaard. De functionaliteiten horende bij deze standaard zijn voor een deel noodzakelijk voor de realisatie van het eerdergenoemde basisniveau. De standaard is in het vierde kwartaal van 2024 opgeleverd en ondersteund onder andere «complexe mutatiescenario's» en het zogenaamd parallel publiceren voor bevoegde gezagen.⁶ Nu de STOP 1.4-standaard het afgelopen kwartaal is vastgesteld, kan de implementatie beginnen. Op dit moment wordt hiervoor een roadmap opgesteld en de Landelijke Voorziening bekendmaken en beschikbaar stellen (LVBB) gereedgemaakt.⁷ In bijlage 2 ga ik nader in op de stappen die gezet worden en nodig zijn voor een succesvolle implementatie van de STOP 1.4-standaard en de afhankelijkheden met betrekking tot de LVBB.

Naast de vertraging op onderdelen vallen ook de totale kosten voor de geplande afbouw van het DSO-LV hoger uit. Een belangrijke reden hiervoor is gelegen in het eerdere uitstel van de inwerkingtreding⁸, bijvoorbeeld doordat productieteams langer moesten draaien. Op dit moment wordt de laatste hand gelegd aan het opleveren van de kostenramingen. Een herijkte planning voor de afbouw, inclusief de financiële gevolgen daarbij, alsmede de roadmap voor de verdere gefaseerde implementatie van STOP 1.4 worden naar verwachting dit kwartaal allemaal voor besluitvorming voorgelegd aan de (inter)bestuurlijke partijen. Over deze besluitvorming en eventuele (financiële) gevolgen, zal

³ T02855 en T03558.

⁴ Kamerstukken I 2019/20, 34 986, K, bijlage.

⁵ Kamerstukken II 2014/15, 33 118/33 962, nr. 19, bijlage 1.

⁶ Kamerstukken I 2022/23, 33 118/34 986, EW, p. 42–43.

⁷ Landelijke Voorziening Bekendmaken en Beschikbaarstellen | Voor overheden | KOOP Kennis- en exploitatiecentrum officiële overheidspublicaties

⁸ Kamerstukken I 2022/23, 33 118/34 986, FK en Kamerstukken II 2022/23, 33 118, nr. 259.

ik uw Kamer uiteraard via mijn voortgangsbrieven informeren. In bijlage 2 sta ik verder stil bij de stand van zaken rondom de afbouw, doorontwikkeling en uitbouw van het DSO.

Feedback monitoring en evaluatie

Veel van mijn toezeggingen aan de Eerste Kamer hebben betrekking op de monitoring en evaluatie die in de komende jaren worden uitgevoerd om de voortgang in de stelselherziening te kunnen volgen. Deze toezeggingen zijn meegenomen in het plan van aanpak van de Monitor Werking Omgevingswet.⁹ In voorbereiding daarop heb ik afgelopen jaar zorggedragen voor een goede inrichting van deze monitoring en evaluatie. Via de monitoring en evaluatie wordt onder andere zicht gehouden op de werking van de Omgevingswet en het behalen van de doelen van de wet. De monitoring en evaluatie is in de volgende fase van de stelselontwikkeling doorslaggevend voor verdere verbeteringen. Als er op basis hiervan zaken naar voren komen die op de korte termijn verbeterd kunnen worden, worden deze binnen de lopende trajecten opgepakt.

Terugblik

Ik ben inmiddels een klein half jaar actief op dit dossier en op basis hiervan deel ik graag een aantal van mijn eerste bevindingen. Deze bevindingen geven deels richting aan waar de komende tijd (meer) aandacht, inzet en tijd voor nodig is. Sinds mijn aantreden heb ik mij verdiept in het DSO-LV en het gebruik daarvan. In het DSO-LV is sinds 1 januari 2024 de regelgeving ten aanzien van onze fysieke leefomgeving aan de voorkant voor eenieder zichtbaar. Dit maakt enerzijds zichtbaar welke regelgeving op een initiatief van toepassing is en versterkt daarmee de informatiepositie en rechtszekerheid van burgers en bedrijven, maar maakt anderzijds ook de veelheid aan regels zichtbaar. Ik heb dit tijdens het mondeling overleg met de commissie Infrastructuur en Waterstaat/Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (I&W/VRO) van de Eerste Kamer op 10 december jl. ook wel de tragiek van de goede bedoelingen genoemd; elke wet- en beleidsregel heeft zijn eigen legitieme doel, maar de stapeling van al deze regelgeving maakt dat deze ten eerste voor gewone burgers en bedrijven ondoordringbaar is. Ten tweede levert deze stapeling een ruimtelijke ordening op waarin dusdanig complexiteit en afhankelijkheden in de regelgeving ontstaan dat initiatieven en ambities in onze leefomgeving tijdrovend en in toenemende mate kostbaar zijn om te materialiseren. Het ontsluiten van de regelgeving op één plek biedt evenwel de mogelijkheid om te kijken of deze regels beter op elkaar kunnen worden afgestemd en eenvoudiger te maken zijn. Zo kan efficiënter en transparanter gewerkt worden. Via het Programma STOER (Schrappen Tegenstrijdige en Overbodige Eisen in Regelgeving) wil ik belemmeringen in regelgeving opheffen om zo sneller nieuwe woningen te realiseren. Daar waar het regels betreft die niet onder mijn verantwoordelijkheid vallen zal ik vanuit mijn coördinerende rol als Minister dit agenderen bij mijn collega bewindspersonen en/of andere bestuursorganen.

Ik heb ook geconstateerd dat de gebruiksvriendelijkheid van het Omgevingsloket verbetering vereist. Burgers, bedrijven en medeoverheden ervaren uitdagingen die het gebruik van het Omgevingsloket lastig maken. De aanpak ter verbetering van de gebruiksvriendelijkheid van het loket valt uiteen in inhoudelijke aandacht voor wet- en regelgeving, toegankelijk en begrijpelijk taalgebruik door alle partijen en technische

⁹ Kamerstukken I 2023/24, 33 118/34 986, FX, bijlage 1 & Kamerstukken II 2023/24, 33 118, nr. 278, bijlage 1.

oplossingen. Belangrijk hierbij is dat alle partijen zich er bewust van zijn dat hun inbreng de werking van het loket voor burgers en bedrijven kan verbeteren. Samen met de bevoegde gezagen en andere partijen, zoals het bedrijfsleven, wil ik bezien hoe we hierin de komende jaren slagen kunnen maken.

Mijn laatste constatering is dat de echte meerwaarde en maatschappelijke baten nog moeten komen en afhangen van de toepassing van het (kern)instrumentarium. Ik roep de bevoegde gezagen echt op om de toepassing van dit instrumentarium niet te laten bepalen door de uiterste grenzen van het overgangsrecht. De grote maatschappelijke vraagstukken kunnen nu al voortvarend ter hand genomen worden. Resultaten uit bijvoorbeeld het ketentesten laten zien dat bij het werken met de nieuwe (kern)instrumenten steeds minder vaak de techniek blokkerend is. Aandacht is vooral nodig voor het kennisniveau bij bevoegde gezagen en het intern goed georganiseerd zijn voor het werken met de Omgevingswet.¹⁰ De komende tijd blijft daarom extra aandacht nodig voor het – vergroten van het – kennisniveau bij bevoegde gezagen. Op welke manier ik de komende periode meer aandacht, inzet en tijd aan deze bevindingen ga besteden, licht ik verder toe in bijlage 1 en 2.

Vooruitblik

Het eerste jaar na de inwerkingtreding van de Omgevingswet geeft mij vertrouwen voor de toekomst. De bestuurlijke partners en ik streven voortdurend naar verbetering in onze samenwerking. We signaleren gezamenlijk de knelpunten, onder andere binnen uitvoeringsorganisaties, in een vroeg stadium. Vanuit de doelen van de Omgevingswet verkennen we mogelijke oplossingen en voeren we gesprekken over maatschappelijke ontwikkelingen die mogelijk aanleiding geven tot aanpassingen in beleid, regelgeving of uitvoering. Daarbij gaat het onder meer over: het uitfasen van de Tijdelijke Alternatieve Maatregelen (TAM), de nieuwe ontwikkelingen van de verdere afbouw, doorontwikkeling en uitbouw van het DSO, de ontwikkeling van de Landelijke voorziening bekendmaken en beschikbaar stellen (LVBB) en het verbeteren van de gebruiksvriendelijkheid van het Omgevingsloket. In het afgelopen jaar is op diverse wijzen zorggedragen voor monitoring op hoe initiatiefnemers gebruikmaken van het Omgevingsloket. Dit heeft waardevolle inzichten over het gebruik opgeleverd. Op basis daarvan worden in de doorontwikkeling van het Omgevingsloket nu verbeteringen aangebracht om gebruikers een zo vloeiend mogelijke gebruikerservaring te geven. Alle bestuurlijke partners hebben aangegeven dat het verbeteren van de gebruikerservaring prioriteit heeft in 2025 en verder. Op basis hiervan treft u in deze brief bij bijna alle onderwerpen het thema gebruiksvriendelijkheid aan. Dit onderstreept hoe diepgaand het onderwerp is opgepakt. In bijlagen 1 en 2 geef ik in aanvulling daarop verdere voorbeelden van hoe dit onderwerp is behandeld. Daarnaast geeft ik in bijlage 2 een nadere toelichting op de andere onderwerpen die de komende periode aandacht vragen.

Tot slot

Aan het einde van het vierde kwartaal kijk ik terug op een positief eerste jaar van inwerkingtreding, dat rustig en zonder grote obstakels is verlopen. De inwerkingtreding heeft op een verantwoorde wijze plaatsgevonden. Het geeft mij en de bestuurlijke partners vertrouwen voor de verdere toekomst. Een toekomst waarin, zoals eerder al aangegeven, nog veel werk te doen is met elkaar. Werk dat bijdraagt aan het verder

¹⁰ Kamerstukken I 2024/25, 33 118/34 986, GE, bijlage 3, p. 6 & Kamerstukken II 2024/25, 33 118, nr. 283, bijlage 3, p. 6.

optimaliseren van het DSO en het werken aan de opgaven waar we in Nederland voor staan. Daarin komen we naast de reeds aanwezige hobbels naar verwachting ook nog nieuwe hobbels tegen. Het eerste jaar inwerkingtreding laat zien dat betrokken partijen goed in staat zijn om nieuwe vraagstukken en problemen effectief op te pakken en op te lossen. Samen met de bestuurlijke partners blijf ik mij volledig inzetten om de uitvoering te verbeteren. Ook blijf ik, zoals eerder aangegeven, samen met hen vinger aan de pols houden. Uiteraard zal ik uw Kamer zoals toegezegd blijven informeren over de voortgang van de implementatie en de resultaten van de monitoring en evaluatie.

De Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening,
M.C.G. Keijzer

In deze bijlage neem ik uw Kamer mee in de meer concrete ervaringen tijdens het vierde kwartaal van 2024. Dit doe ik waar mogelijk cijfermatig. Ook maak ik een vergelijking – waar van toepassing – met de opgedane ervaringen in het eerste, tweede en derde kwartaal. Allereerst geef ik een verdieping op de stand van zaken over het vierde kwartaal 2024. Vervolgens ligt de focus in deze bijlage enerzijds op de constatering en ervaringen van bevoegde gezagen en uitvoeringsorganisaties (de uitvoeringspraktijk) en anderzijds op die van burgers, (maatschappelijke) organisaties en het bedrijfsleven.

In de uitvoeringspraktijk ligt de focus op de vraag of alle betrokkenen, samen of apart, kunnen werken binnen de drie ketens. Naast de werking van de drie ketens sta ik ook stil bij de inspanning die wordt geleverd voor de implementatieondersteuning (ondersteuning in de uitvoering). Bij burgers, (maatschappelijke) organisaties en bedrijven wordt er vooral op gelet of zij makkelijk meldingen kunnen doen, vergunningen kunnen aanvragen en plannen kunnen maken. Deze opzet is bewust gekozen en vormt (mede) de opmaat naar de invoeringstoets die in 2025 wordt uitgevoerd.

Verdieping stand van zaken vierde kwartaal 2024

Het vierde kwartaal van 2024 wordt wederom gekenmerkt door een rustig en stabiel verloop. De cijfers die dit beeld ondersteunen worden hieronder verder toegelicht.

Gebruik Omgevingsloket

Het vierde kwartaal laat wederom een stabiel patroon zien in het gebruik van het Omgevingsloket. Er waren in het vierde kwartaal ruim 1,6 miljoen sessies en ruim 590 duizend unieke bezoekers. Voor heel 2024 komt dit neer op ruim 6 miljoen sessies en 2,1 miljoen unieke bezoekers die het Omgevingsloket hebben bezocht. Deze cijfers rondom het gebruik van het Omgevingsloket liggen ruim boven de cijfers van de oude voorzieningen (OLO en AIM). Binnen het Omgevingsloket zijn er in het laatste kwartaal 46 duizend omgevingsvergunningaanvragen gedaan, 35 duizend meldingen en 21 duizend informatieplichten. Daarmee zijn er in totaal sinds inwerkingtreding 193 duizend omgevingsvergunningen aangevraagd, 147 duizend meldingen gedaan en 73 duizend keer aan informatieplichten voldaan.

Stabiliteit en werking DSO-LV

Ook in het laatste kwartaal van 2024 werkte de DSO-LV naar behoren. De DSO-LV is stabiel en er is sprake van ruim voldoende capaciteit om het gebruik op te vangen. Het aantal verstoringen¹¹ in het DSO is het vierde kwartaal nagenoeg gelijk aan het derde kwartaal. In het vierde kwartaal waren er 226 verstoringen, tegenover 217 in het derde kwartaal. Het overgrote deel van de verstoringen het afgelopen kwartaal betrof relatief kleine verstoringen. Het aantal verstoringen ligt daarmee

¹¹ Bij een verstoring werkt een bepaalde functionaliteit niet of niet voldoende. Dit kan binnen het DSO zijn, maar kan ook optreden bij voorzieningen waar het DSO afhankelijk van is, bijvoorbeeld doordat DigiD een verstoring kent. Bij een verstoring is sprake van hinder voor de (eind)gebruiker. Verstoringen worden op basis van de impact geprioriteerd (prioriteit 1 tot en met 4) en opgepakt. Wanneer een P1 verstoring niet binnen de gestelde kaders tijdig kan worden opgelost, wordt doorgeschakeld naar calamiteitenmanagement.

wederom lager dan in het eerste kwartaal (413 verstoringen) en het tweede kwartaal (295 verstoringen). De toename van het gebruik van het DSO-LV in 2024, afgezet tegen het aantal verstoringen sinds inwerking-treding, onderstreept de stabiliteit van het DSO-LV als centrale voorziening in de keten. Voor een technische voorziening van deze complexiteit, die zich in zijn eerste operationele jaar bevindt, zijn deze prestaties zeer positief en vertrouwenwekkend voor de toekomst.

In het vierde kwartaal zijn 4 verstoringen opgetreden die met de hoogste prioriteit zijn afgehandeld (prioriteit 1). Gebruikers hebben hierdoor (bepaalde) functionaliteiten korte tijd niet kunnen gebruiken. Hiervoor was het niet nodig om het calamiteitenmanagement in te schakelen, daar deze verstoringen tijdig konden worden opgelost en daarmee de impact op de dienstverlening beperkt bleef. De verstoringen zijn met de hoogste prioriteit en op korte termijn opgelost. Daardoor hebben de gebruikers slechts beperkte hinder ondervonden, hoewel natuurlijk iedere verstoring vervelend is.

Daarnaast waren er nog 5 andere verstoringen met een hoge prioriteit, maar een kleinere impact. Ook deze zijn snel en binnen de termijnen van de zogenaamde servicelevel afspraken (SLA) opgelost. Dit aantal is zeer verantwoord en zal naar verwachting ook niet verder dalen, omdat het stelsel voortdurend wordt (door)ontwikkeld. Daarbij zijn enige verstoringen met gebruikersimpact niet uit te sluiten. Het DSO-LV was in het laatste kwartaal gemiddeld 98% van de tijd beschikbaar. De beschikbaarheid van het DSO-LV is in 2024 ruim binnen de kaders gebleven en lag gemiddeld op ruim 97%. Dit betekent dat DSO-LV 97% van de tijd stabiel beschikbaar was voor gebruikers.

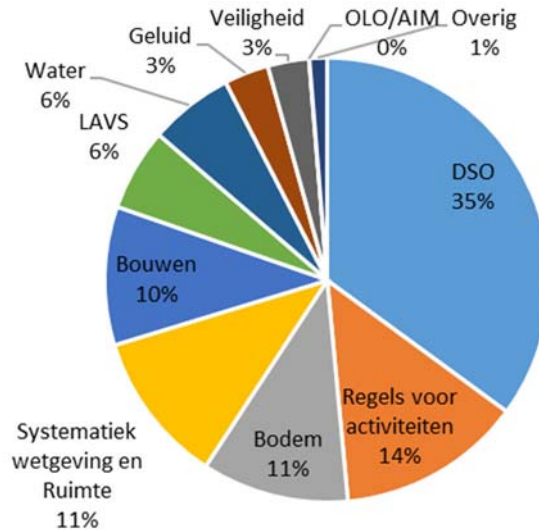
Er is een daling zichtbaar in het aantal wijzigingsverzoeken. Met zulke verzoeken geven gebruikers aan welke aanpassingen zij wensen. In het vierde kwartaal ging het om 78 verzoeken, in vergelijking met 91 in het derde kwartaal, 177 in het tweede kwartaal en 234 in het eerste kwartaal. Deze verzoeken worden behandeld, op prioriteit gezet en, indien gewenst, uitgevoerd. De cijfers over het laatste kwartaal, maar ook over het gehele jaar, laten zien dat er goede stappen worden gezet in het inspelen op de wensen en behoeften uit de praktijk. Vanzelfsprekend is er nog ontwikkelwerk te doen. Het gebruik van de landelijke voorziening en het presteren van de verschillende onderdelen blijven nauwgezet gemonitord worden.

Gebruik Informatiepunt Leefomgeving (IPLO)

Het aantal gestelde vragen aan IPLO nam in het vierde kwartaal toe, na een rustiger derde kwartaal in verband met de zomerperiode. Het IPLO ontving in totaal in het vierde kwartaal ongeveer 9.000 vragen, wat neerkomt op een wekelijks gemiddelde van 750 vragen (uitgezonderd week 51 en 52). Dat is meer dan in de zomerperiode, en net iets minder dan in het tweede kwartaal. Vooral het aantal vragen over milieubelastende activiteiten, geluid en de instrumenten en procedures namen toe na de zomer. Het IPLO beantwoordde in 2024 in totaal bijna 42.000 vragen van bevoegde gezagen, waaronder ketenpartners zoals omgevingsdiensten, en vanuit het bedrijfsleven en particulieren. Net als in het derde kwartaal is er in het vierde kwartaal geen grote verschuiving in percentages tussen de verschillende inhoudelijke onderwerpen. In het vierde kwartaal ging zo'n 65% van de vragen over inhoudelijke onderwerpen als bouwen, graven in de grond en milieubelastende activiteiten. Daarnaast ging 35% van de vragen over het DSO. In de eerste periode na inwerking-treding gingen de vragen voor het grootste deel nog over processen,

procedures en het DSO. De procentuele verdeling van vragen over de verschillende onderwerpen is hieronder in figuur 1 weergegeven.

Figuur 1: verdeling vragen per onderwerp IPLO (Q4 2024)

De website van het IPLO is het afgelopen kwartaal onverminderd goed gebruikt. De website kende 800.000 bezoeken, waarbij ruim 2,4 miljoen pagina's bezocht werden. De IPLO-website blijft daarmee een belangrijke centrale kennisbron en steun voor alle partijen in de fysieke leefomgeving. Net als in de eerdere kwartalen zijn de meest bezochte onderdelen op de website vooral de uitleg van het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) en het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). Daarnaast werden de pagina's met het stappenplan vergunningvrij bouwen en de pagina's over vergunning of melding bij de technische bouwactiviteit goed bezocht. Het bezoek aan de pagina's over het DSO en het Omgevingsloket is stabiel gebleven. Bij de inhoudelijke thema's Water en Lucht zien we flinke stijgingen vergeleken met het derde kwartaal. Bij Lucht wordt dit met name veroorzaakt door de campagne «Houtstook» en de informatie hierover op de IPLO-website. Bij Water is een deel van de oorzaak de integratie van de website Helpdesk Water in de IPLO-website.

Bevoegde gezagen en uitvoeringsorganisaties

Werking en testen DSO-ketens (IKT)

Om goed met het stelsel van de Omgevingswet te kunnen werken, is het voor bevoegde gezagen en uitvoeringsorganisaties van belang dat de drie ketens in het DSO¹² goed functioneren. De werking van het DSO en de drie ketens is de afgelopen jaren getest middels de Interbestuurlijke Ketentesten (IKT). Het project IKT, gestart op basis van enkele adviezen van het Adviescollege ICT (Ac-ICT), is mede vanwege de werkwijze een waardevolle toevoeging gebleken op de DSO-testmaatregelen. Samen met de (inter)bestuurlijke partners was eerder afgesproken om het principe van het ketentesten te behouden. Daarnaast werd afgesproken te onderzoeken hoe het ketentesten een vaste plek kon krijgen in het geheel

¹² De Vergunning, Toezicht en Handhaving keten (VTH-keten), de Planketen en de Toepasbare regelketen.

aan kwaliteitsmaatregelen voor het DSO.¹³ Het afgelopen kwartaal zijn hierover tussen de (inter)bestuurlijke partijen afspraken gemaakt.

Het Indringend Ketentesten is omgedoopt tot Interbestuurlijk Ketentesten (IKT). De naamswijziging verwijst naar het feit dat de koepels het voortouw hebben genomen in het vormgeven van het testen over de gehele keten. De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) vult dit opdrachtgeverschap in namens de koepels. Verder is de organisatie achter IKT compacter gemaakt. Dit sluit aan bij de afnemende vraag naar IKT-testen. Hiermee is geborgd dat het ketentesten wordt doorgezet. Op dit moment wordt de laatste hand gelegd aan de IKT-10 rapportage en loopt de IKT-11 testfase. Omdat het opdrachtgeverschap van IKT nu belegd is bij de koepels, stuur ik de IKT-rapportages, zoals eerder al aangekondigd, niet meer mee met mijn voortgangsbrieven.¹⁴ Mijn toezegging op dit punt beschouw ik hiermee dan ook als afgedaan.¹⁵ Wanneer IKT-rapportages gereed zijn, worden deze gepubliceerd op de website van Aan de Slag met de Omgevingswet.¹⁶ In mijn voortgangsbrieven blijf ik uiteraard wel, mits relevant, de resultaten van het ketentesten betrekken.

De Vergunning, Toezicht en Handhavingsketen (VTH-keten)

Sinds de inwerkingtreding van de Omgevingswet werkt de ontvangst van ingediende vergunningaanvragen, meldingen en informatieplichten door de bevoegde gezagen via het DSO goed. Tegelijkertijd is de overstap van het oude wettelijke regime en de oude voorzieningen naar de nieuwe situatie voor zowel bevoegde gezagen als initiatiefnemers een grote stap geweest die nog altijd aandacht vraagt. Ook het vierde kwartaal laat zien dat het af en toe met vallen en opstaan gaat, maar dat er tegelijkertijd ook al veel (direct) goed gaat. Net als in het derde kwartaal zien bevoegde gezagen in het afgelopen kwartaal dat aanvragen niet altijd in één keer volledig en/of juist worden ingevuld. Ook ontvangen bevoegde gezagen minder gecombineerde aanvragen dan vooraf werd verwacht. Hierdoor is regelmatig intensiever contact nodig tussen overheden onderling, bijvoorbeeld tussen gemeenten en omgevingsdiensten, maar ook tussen bevoegde gezagen en initiatiefnemers. In het afgelopen kwartaal is hier aandacht aan besteed, bijvoorbeeld door in de ondersteuning vanuit het programma Aan de Slag met de Omgevingswet extra focus te leggen op het annoteren¹⁷ van omgevingsdocumenten. Door juridische regels te annoteren maken bevoegde gezagen hun regels digitaal leesbaar. Door goed te annoteren wordt het voor initiatiefnemers makkelijker om te bepalen voor welke activiteiten zij allemaal een aanvraag moeten indienen en welke gegevens daarbij moeten worden aangeleverd. Dit draagt bij aan de gebruiksvriendelijkheid van het Omgevingsloket.

Daarnaast vindt ondersteuning plaats bij het verder vormgeven van de interbestuurlijke samenwerking in de regio tussen overheden. Daarbij heb ik, samen met de VNG en de softwareleveranciers, in het afgelopen kwartaal veel aandacht gehad voor het ondersteunen bij het werken met de nieuwe samenwerkingsfunctionaliteit. Dit heeft er mede voor gezorgd dat er het afgelopen jaar ruim 85.000 samenwerkingen tussen bevoegde

¹³ Kamerstukken I 2024/25, 33 118/34 986, GE, bijlage 2, p. 14 & Kamerstukken II 2024/25, 33 118, nr. 283, bijlage 2, p. 20–21.

¹⁴ Kamerstukken I 2023/24, 33 118/34 986, GD, bijlage 2, p. 11 & Kamerstukken II 2023/24, 33 118, nr. 282, bijlage 2, p. 14.

¹⁵ T03422.

¹⁶ Indringend Ketentesten (IKT) | Aan de slag met de Omgevingswet

¹⁷ Zie voor een nadere uitleg over annoteren: Omgevingsdocumenten annoteren voor toepasbare regels: activiteiten en locaties beschikbaar maken | Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl)

gezagen en ketenpartners zijn gestart via deze samenwerkingsfunctionaliteit. Het illustreert hoe het DSO verbetering heeft aangebracht ten opzichte van de oude voorzieningen en hoe het DSO de samenwerking tussen overheidspartijen faciliteert. Zo is de overheidsbrede ambitie in de praktijk gebracht om initiatiefnemers via één loket als één overheid te gaan bedienen. De cijfers laten zien dat het integraal en anders samenwerken in deze keten vorm begint te krijgen. Langs deze weg ontstaat ook zicht op de nodige vervolgstappen. De samenwerkingsfunctionaliteit ziet bijvoorbeeld op dit moment enkel nog toe op vergunningverlening. Er wordt gewerkt om vanuit het integraal samenwerken ook het toezicht en de handhaving aan deze functionaliteit toe te voegen.

In het vierde kwartaal is het aanvragen voor omgevingsvergunningen voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA) verder toegenomen. In het afgelopen kwartaal zijn er 1.312 BOPA's aangevraagd, ten opzichte van 1.047 BOPA's in het derde kwartaal. Het totaal voor 2024 komt uit op 3.061 BOPA's. Het aantal BOPA's is voornamelijk te verklaren doordat gemeenten voor «kleinschalige» ontwikkelingen vaak kiezen voor een BOPA in plaats van het (direct) wijzigen van het omgevingsplan. Ook vallen veel «kleinschalige» activiteiten, die onder de voormalige Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) als zogenaamd «kruimelgeval» waren bestempeld, nu vaak onder de reikwijdte van de BOPA. Uiteindelijk zullen veel van deze BOPA's integraal verwerkt moeten worden in het omgevingsplan.

De planketen

De cijfers over de planketen, die hieronder nader worden toegelicht, laten zien dat in het vierde kwartaal bevoegde gezagen steeds meer gebruik maken van de (kern)instrumenten¹⁸ in de planketen. Daarmee zet de stijgende lijn uit de eerste drie kwartalen zich voorzichtig door. Een deel van de bevoegde gezagen kan inmiddels via het hoofdspoor in de planketen werken – en doet dit ook. Dit geldt bijvoorbeeld voor alle waterschappen, de meeste provincies en langzaamaan ook steeds meer gemeenten. Een deel is helaas nog niet in staat om via het hoofdspoor in de planketen te werken – en valt daarom terug op de Tijdelijke Alternatieve Maatregelen (TAM).

Voor het instrument omgevingsplan, een belangrijk instrument voor de gemeenten, geldt dat het aantal ontwerp-omgevingsplannen dat wordt gepubliceerd in de nieuwe standaard (STOP/TPOD) gestaag toeneemt. In het vierde kwartaal zijn er 120 ontwerp-omgevingsplannen gepubliceerd, waarvan 19 via het hoofdspoor en 101 met behulp van de TAM. Het totaal aantal ontwerp-omgevingsplannen in 2024 komt daarmee uit op 199, waarvan 48 via het hoofdspoor en 151 met behulp van de TAM. In het vierde kwartaal zijn ook 61 wijzigingen van omgevingsplannen vastgesteld door verschillende gemeenten. Hierbij ging het 22 keer om een vaststelling waarbij de TAM is toegepast en 39 keer om een vaststelling via het hoofdspoor.

Dat gemeenten nog relatief vaak terugvallen op de TAM sluit aan bij de bevindingen over de planketen uit de laatste IKT-rapportage (IKT-9).¹⁹ Dit blijft dan ook een belangrijk aandachtspunt voor de komende periode. Gemeenten moeten om verschillende redenen nog terugvallen op de TAM. Ik constateer dat het DSO-LV hierin niet blokkerend is. Er zijn af en

¹⁸ Omgevingsvisie, Omgevingsplan, Omgevingsverordening, Waterschapsverordening, Projectbesluit, Programma, Voorbereidingsbesluit.

¹⁹ Kamerstukken I 2024/25, 33 118/34 986, GE, bijlage 1 & Kamerstukken II 2024/25, 33 118, nr. 283, bijlage 1.

toe issues in het DSO-LV waar gemeenten last van hebben, maar deze worden over het algemeen snel opgelost. Om ervoor te zorgen dat alle bevoegde gezagen zo snel mogelijk ook in staat zijn te werken via het hoofdspoor, is er de komende periode vooral aandacht nodig voor het gereedkomen van verschillende functionaliteiten in de lokale software en voor het vergroten van het kennisniveau. Dit ziet op zowel het kunnen werken met de nieuwe techniek en de functionaliteiten als in het aanpassen van werkprocessen. Bevoegde gezagen blijken helaas nog niet altijd over voldoende kennis te beschikken om de nieuwe instrumenten en techniek in de praktijk ook daadwerkelijk toe te passen. Beide punten kwamen naar voren gedurende IKT-9. Via het leveranciersmanagement blijft er onverminderd aandacht voor de ontwikkelingen bij de (lokale) softwareleveranciers. Via de implementatieondersteuning, waar ik verderop ook nog op in ga, is extra aandacht voor de wijze waarop de kennis en expertise de komende tijd verder vergroot kan worden.

Door de provincies is in het vierde kwartaal twee keer een ontwerp-omgevingsverordening gepubliceerd. Hierbij is één keer het hoofdspoor toegepast en één keer is gebruik gemaakt van de TAM. Daarnaast is 13 keer een (wijziging van een) omgevingsverordening vastgesteld. Hierbij is 12 keer het hoofdspoor gebruikt en één keer de TAM. Voor de waterschappen geldt dat in het vierde kwartaal zes keer een ontwerp-waterschapsverordening is gepubliceerd en 21 keer een (wijziging van een) waterschapsverordening. In alle gevallen is daarbij het hoofdspoor toegepast. Wat betreft de inzet van de andere instrumenten, zoals de omgevingsvisie, het programma en het voorbereidingsbesluit, is het gebruik binnen de diverse bestuurslagen in het vierde kwartaal weer verder toegenomen. Onder de gemeenten is een duidelijke stijging te zien in het gebruik van het instrument programma. Het afgelopen kwartaal zijn door gemeenten 41 programma's volgens de STOP standaard gepubliceerd.

Net als in eerdere kwartalen is in het vierde kwartaal vanuit de implementatieondersteuning ingezet op het vergroten van kennis en expertise in de planketen. Dit gebeurde met behulp van verschillende ondersteuningsproducten en op basis van bevindingen uit het ketentesten (IKT). De focus lag op het opstellen en gebruiken van de diverse (kern)instrumenten in de nieuwe software en op het (samen)werken in de planketen. Het programma Aan de Slag met de Omgevingswet en de koepels ondersteunen bij het werken met de planketen met werkplaatsen en kennis-sessies. Ook blijft het mogelijk om omgevingsdocumenten voor advies voor te leggen aan experts, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor annoteren²⁰ en de eventuele doorwerking naar toepasbare regels. Door de VNG is onlangs de tool «Grip op transitie van de planketen» gelanceerd.²¹ Deze tool helpt gemeenten om overzicht en inzicht te krijgen over de onderwerpen in de planketen en hun, soms ingewikkelde, samenhang. De tool geeft zicht op de keuzes en de afhankelijkheden tussen keuzes. Daarnaast bevat de tool een quickscan waarmee gemeenten kunnen bepalen waar zij staan in de transitie van de planketen en wat de acties en prioriteiten zijn. Daarnaast biedt het programma Aan de Slag met de Omgevingswet een Leerkring Verdieping Programma aan om het werken met het instrument programma verder te ondersteunen. De ondersteuning helpt bevoegde gezagen om kennis en expertise te vergroten, waardoor het gebruik van nieuwe standaarden wordt bevorderd en inzet van de TAM uiteindelijk niet meer nodig is.

²⁰ Zie voor een nadere uitleg over annoteren: Omgevingsdocumenten annoteren voor toepasbare regels: activiteiten en locaties beschikbaar maken | Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl)

²¹ Grip op de transitie van de planketen | VNG (omgevingswet.vng.nl)

De kennis en kunde over het maken en beheren van toepasbare regels neemt toe. Het opstellen van toepasbare regels is niet verplicht gesteld onder de Omgevingswet, vanuit de gedachte dat het de taak van ieder bevoegd gezag is om zich in initiatiefnemers te verplaatsen en beleid en regelgeving altijd toepasbaar en begrijpelijk kenbaar te maken. Deze cultuuropgave werd als onderdeel van het verdere transitie pad in het derde kwartaal goed zichtbaar en is in het vierde kwartaal verder doorgezet. Bijna 90% van alle gemeenten heeft inmiddels deze ambitie opgepakt en gewerkt aan het opstellen van toepasbare regels. Bij het Rijk, waterschappen en provincies was al meer kennis en ervaring aanwezig. Bij gemeenten lag in de aanvangsfase de focus hoofdzakelijk op het goed technisch in beheer nemen van de bruidsschat en de eerste aanpassingen van het omgevingsplan. Nu vrijwel alle gemeenten de bruidsschat technisch in beheer hebben genomen, ontstaat meer ruimte om met toepasbare regels aan de slag te gaan. Stap voor stap neemt hierdoor verdere kennisopbouw toe en ontstaat meer uitwisseling van ervaringen tussen bevoegde gezagen en betrokken partijen. Vanuit het programma Aan de Slag met de Omgevingswet, de koepels en de bevoegde gezagen zelf worden actief voorbeelden en geleerde lessen gedeeld in een online community over toepasbare regels. Hier is ook aandacht voor de relatie tussen toepasbare regels en de kwaliteit van de dienstverlening. Als ook voor de samenhang tussen toepasbare regels en de doorwerking van de verschillende (kern)instrumenten in de beleidscyclus.

Toepasbare regels spelen een belangrijke rol bij het verbeteren van de dienstverlening via het Omgevingsloket. Interbestuurlijk samenwerken in de toepasbareregel-keten is hierbij van belang, zeker als het gaat om het gebruikersvriendelijker maken van het Omgevingsloket. Bijvoorbeeld door te kijken naar onduidelijke toelichtingen op regels en tegenstrijdige regels tussen bevoegde gezagen, ontstaat meer consistentie in regelgeving wat leidt tot een directe verbetering van informatie in het Omgevingsloket. Hierdoor krijgen initiatiefnemers bijvoorbeeld minder vragen gesteld bij het doorlopen van een vergunningaanvraag. In verschillende regio's wordt op regelmatige basis interbestuurlijk samengewerkt aan toepasbare regels. Doordat het bewustzijn over de effecten van goede toepasbare regels groeit, neemt in steeds meer regio's deze samenwerking toe. Hiernaast wordt gewerkt aan het actualiseren van het «Handboek Toepasbare Regels».

Implementatieondersteuning

De behoefte aan ondersteuning die wordt geboden vanuit het programma Aan de Slag met de Omgevingswet, en vanuit de koepels zelf, was in het vierde kwartaal onverminderd aanwezig. Bevoegde gezagen hebben naast (technische) ondersteuning steeds meer behoefte aan inhoudelijke ondersteuning bij het werken met de Omgevingswet en de bijbehorende veranderopgave. De complexiteit van de stelselverandering, zowel met de wet zelf, de techniek en de wijze waarop bevoegde gezagen anders moeten werken, heeft impact op hun organisatie en bedrijfsvoering. Daarnaast blijft de behoefte aan ondersteuning bij het gebruik en het implementeren van nieuwe functionaliteiten van het DSO(-LV) onveranderd aanwezig. Deze lijn uit het derde kwartaal is in het vierde kwartaal verder doorgezet.

Ik blijf met de bestuurlijke partners voortdurend in gesprek om te bepalen wat aanvullend op het bestaande aanbod van implementatieondersteuning gedaan moet worden. Deze ondersteuning bestaat onder andere uit: het bieden van interbestuurlijke werkplaatsen, het bieden van

expertise op VTH-, plan- en toepasbare regel-onderwerpen, het faciliteren van kennisoverdracht en het delen van lessen en tips (bijvoorbeeld via de online communities) en een interbestuurlijke leergang voor DSO-professionals. In het vierde kwartaal is volop gebruikgemaakt van ondersteuning rond onderwerpen zoals regionale samenwerking en het werken volgens de beleidscyclus van de Omgevingswet (binnen en tussen overheden). Het gebruik van de (kern)instrumenten van de Omgevingswet geeft bevoegde gezagen handvatten om met maatschappelijke opgaven aan de slag te gaan. Ook maakt het (regionale) ontwikkelingen mogelijk en draagt het bij om ambities rond dienstverlening op te pakken. Zo zijn er in het afgelopen kwartaal drie interbestuurlijke werkplaatsen doorlopen. Waarbij het werken volgens de beleidscyclus van de Omgevingswet in de praktijk is geoefend aan de hand van een inhoudelijk thema (in de regio Achterhoek: woningbouw, regio IJsselland: omgevingsveiligheid en regio Limburg: woningbouw). Zoals hiervoor al aangegeven wordt de implementatieondersteuning in de loop van 2025 overgedragen aan de lijnorganisatie bij het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. Dit is gelet op de (voorlopig) blijvende behoefte aan ondersteuning en de constatering dat meer aandacht nodig is voor voldoende kennis bij bevoegde gezagen van belang.²² Hiermee wordt blijvend invulling gegeven aan de bestuurlijke afspraken die zijn gemaakt en geef ik invulling aan een tweetal toezeggingen.²³

Burgers, (maatschappelijke) organisaties en bedrijfsleven

Sinds de inwerkingtreding is sprake van een stabiel bezoekerspatroon in het Omgevingsloket. Verder is er een stabiel patroon van ingediende omgevingsvergunningaanvragen en gedane meldingen. Ook in het vierde kwartaal hebben burgers, (maatschappelijke) organisaties en het bedrijfsleven het Omgevingsloket goed kunnen vinden. Net als in eerdere kwartalen is in het afgelopen kwartaal kwantitatief en kwalitatief onderzoek gedaan naar de beleving en het gedrag van gebruikers in het Omgevingsloket. De informatie die uit deze onderzoeken naar voren komt, wordt gebruikt om de gebruiksvriendelijkheid van het Omgevingsloket verder te vergroten. Ook wordt de klanttevredenheid in bepaalde gevallen direct gemeten in het Omgevingsloket.

Het verbeteren van de gebruiksvriendelijkheid van het Omgevingsloket heeft, zoals op diverse plekken in deze brief gemeld, mijn volle aandacht. Het DSO laat voor het eerst de samenhang en complexiteit van alle regels in het omgevingsrecht zien, ontsloten door verschillende bestuurslagen. Al deze regels zorgen in bepaalde gevallen voor complexe situaties en zijn voor initiatiefnemers soms moeilijk te doorgronden. Deze situatie komt de gebruiksvriendelijkheid van het Omgevingsloket niet ten goede. Het aanpakken van de regeldruk vormt voor mij een belangrijk speerpunt. In het kader van de woningbouw heb ik het programma STOER gestart. In het kader van de gebruiksvriendelijkheid van het Omgevingsloket zet ik daarnaast ook verdere stappen. Op basis van de actuele inzichten van gebruikersgedrag en de wensen die hieruit naar voren komen, werk ik in de loop van 2025 verder aan de ontwikkeling van het Omgevingsloket. Hierbij staat het perspectief van incidentele gebruikers (vaak burgers) voorop. Deze gebruikers worden ook in de ontwikkeling van deze functionaliteiten betrokken om te begrijpen wat hun gebruikersbehoeften zijn. Via implementatieondersteuning worden bevoegde gezagen actief uitgenodigd om in gesprek te gaan en te blijven over de afstemming van regels en het vereenvoudigen van vragenbomen.

²² Kamerstukken I 2024/25, 33 118/34 986, GE, bijlage 1 & Kamerstukken II 2024/25, 33 118, nr. 283, bijlage 1.

²³ T03564 en T03558.

Het voortdurende proces van toetsen en verbeteren van het Omgevingsloket past goed in het portfolioproces waarin, in samenwerking met de bestuurlijke partners, gewerkt wordt aan afbouw, doorontwikkeling en uitbouw van het DSO-LV. Ik heb met de bestuurlijke partners en rijkspartijen een traject vormgegeven om gebruiksvriendelijkheid meer aandacht te geven. Daarbij sluit ik aan bij al lopende generieke trajecten zoals Gebruiker Centraal van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Ieder bevoegd gezag heeft als opgave wet- en regelgeving inzichtelijk, toepasbaar, begrijpelijk en voorspelbaar vorm te geven. Dat geldt ook voor wetgeving op nationaal niveau.

Het bedrijfsleven kon in het vierde kwartaal goed overweg met het Omgevingsloket, net als in eerdere kwartalen. Het DSO is werkbaar en er worden geen grote problemenesignaleerd. Via periodieke stakeholder-tafels en gebruikersoverleggen wordt vinger aan de pols gehouden bij koepel- en brancheorganisaties van het bedrijfsleven. Bedrijven kunnen met vragen terecht bij de brancheorganisaties en bij het IPLO en doen dit ook. Ondernemers vormen een grote groep vragenstellers bij IPLO, waar ze tijdig en voldoende worden geholpen. Het merendeel van de vragen gaat over de inhoud van de regelgeving, waar dit in eerdere kwartalen nog vooral ging over de techniek van het DSO. Ook bij deze groep is een verschuiving zichtbaar van techniek naar inhoudelijke onderwerpen. Eén van de inhoudelijke onderwerpen die bij bedrijven en adviesbureaus (en ook bevoegde gezagen) nog om gewenning vraagt is het loslaten van de zogenaamde onlosmakelijkheid.²⁴ Met het loslaten van de onlosmakelijkheid is meer flexibiliteit gecreëerd in de wijze waarop initiatiefnemers hun aanvraag kunnen indienen. Dit vraagt wel om een andere afstemming tussen partijen en doet een beroep op de inspanningsverplichting van bevoegde gezagen. De initiatiefnemer is uiteindelijk zelf eindverantwoordelijk voor het aanvragen van alle benodigde activiteiten, waarbij in alle gevallen geldt dat pas mag worden gestart als alle vereiste vergunningen zijn verleend.²⁵

²⁴ Zie voor meer uitleg over loslaten onlosmakelijkheid: Dit is veranderd voor de omgevingsvergunning | Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl)

²⁵ Kamerstukken I 2015/16, 33 962, H, p. 34–35 & Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3 p. 160–163 (memorie van toelichting).

STAND VAN ZAKEN (VERDERE) IMPLEMENTATIE OMGEVINGSWET

In deze bijlage neem ik u mee in voortgang en laatste stand van zaken van een aantal specifieke onderwerpen na het vierde kwartaal sinds de invoering van de Omgevingswet. Daarbij bespreek ik ook de voortgang – waar voortgang op te melden is – van verschillende toezeggingen en aangenomen moties. Ook geef ik een vooruitblik op toekomstige activiteiten en ontwikkelingen.

Gebruiksvriendelijkheid

Met de komst van het Digitale Stelsel Omgevingswet, waar het Omgevingsloket onderdeel van is, is voor het eerst zicht op het geheel aan regels, beleid en plannen. Met het DSO als stelsel kunnen alle overheden achter het Omgevingsloket nu ook als één overheid samenwerken. Daarmee is met het DSO binnen de overheid concreet en zichtbaar invulling gegeven aan de één loket gedachte als het gaat om het verbeteren van de samenwerking binnen de overheid en de dienstverlening richting burgers en bedrijven door de overheid.

Alle overheden hebben zich hiertoe ingespannen. Op ICT-gebied, via het verbeteren van hun samenwerking en via het ontsluiten van hun beleid en regels. Op basis van het resultaat kunnen we zeggen dat de komst van het DSO veel heeft verbeterd. Tegelijkertijd geeft het ook scherper zicht op wat nog moet gebeuren. De gezamenlijke ambitie is onverminderd om het omgevingsrecht voor burgers en bedrijven voorspelbaarder, begrijpelijker en inzichtelijker te maken. Om als overheid dienstbaarder te zijn aan initiatieven en behoeften in de maatschappij. En zo ook de zelfredzaamheid van burgers te vergroten. Vanuit inwoners, ondernemers en overheden zelf horen wij nu terug waar men nog onvoldoende uit de voeten kan. Zowel met het Omgevingsrecht als de geboden digitale voorzieningen. Men verwacht dat we ons vanaf nu blijven verbeteren. In wet- en regelgeving, in werkwijze en tenslotte ook in onze digitale voorzieningen.

Daartoe evalueren, monitoren en analyseren we hoe het nu gaat. Op diverse wijzen is in het afgelopen jaar zorggedragen voor monitoring op hoe initiatiefnemers gebruikmaken van het Omgevingsloket. We halen continu feedback op. Zo wordt steeds inzichtelijker welke verbeteringen op welke plek in het stelsel nodig zijn. Daar sturen we op bij. We werken nauwer en beter samen, maken nieuwe werkafspraken en voeren verbeteringen door. Om zo bijvoorbeeld de regeldruk verder te verminderen. Ik kijk met de samenwerkende overheden naar de mogelijkheden om het Omgevingsloket door te ontwikkelen en te verbeteren. Hiertoe wordt breed gekeken. Van het goed doorverwijzen naar het Omgevingsloket vanuit gemeentelijke internetpagina's tot aan het verbeteren van de ontvangst-pagina's van het Omgevingsloket en het toevoegen van nieuwe technische functionaliteiten.

In deze activiteiten is bij alle partijen de bewustwording ontstaan dat de wijze waarop informatie het DSO wordt ingebracht, bepalend is voor de gebruikerservaring van het Omgevingsloket (garbage in, garbage out). Zodra een bevoegd gezag bijvoorbeeld een heel ambtsgebied heeft aangewezen dan krijgt iedere inwoner van dat gebied alle vragen voor dat gebied te zien – zelfs als deze niet relevant zijn voor hun initiatief. Door werkingsgebieden scherp af te bakenen, worden gebruikers minder belast met onnodige vragen. Vanuit eenzelfde gedachte wordt ook gekeken naar onbegrijpelijk jargon, onduidelijke toelichtingen en tegensstrijdige instructies tussen bevoegde gezagen. Dit doe ik bijvoorbeeld via

zogenaamde zelfanalyses. In het afgelopen jaar hebben diverse gemeenten, waterschappen, provincies en rijkspartijen analyses uitgevoerd op hun «content» in de vergunningcheck van het Omgevingsloket. Dit gebeurde vanuit een gebruikersperspectief. De analyses werden begeleid door DSO-experts en koepelorganisaties. Hiermee zijn deze organisaties zich bewuster geworden van hoe hun informatie op een gebruiker overkomt. Hoe hun inhoudelijke overheidsperspectief onbedoeld soms belemmeringen en onzekerheden oproept bij burgers en bedrijven die initiatieven willen ontplooiën. Dit leidt bij die organisaties vaak tot directe verbetering van hun informatie in het Omgevingsloket. Ze zien waar initiatiefnemers vastlopen en kunnen gerichter informatie verbeteren. Uit dergelijke analyses zijn ook verbetermogelijkheden geïdentificeerd op het gebied van landelijke wet- en regelgeving. Waar dit het geval is agendeer ik deze bij de betreffende departementen.

Via onder meer openbare gebruikerstesten met burgers wordt momenteel gekeken naar verbetermogelijkheden van de meest in het Omgevingsloket aangevraagde werkzaamheden.²⁶ Op basis van voorstellen door bevoegde gezagen worden basissets van toepasbare regels opgesteld – die daarna in het gebruik worden getest. Na oplevering kunnen bevoegde gezagen deze vervolgens gebruiken bij het ontsluiten van hun regels in het Omgevingsloket. Dit wordt verwerkt in de herijking van het Handboek Toepasbare Regels. Het opsporen van al deze verbeterpunten gebeurt in nauw overleg met bevoegde gezagen en met ondersteuning van de samenwerkende overheden. Alle bestuurlijke partners hebben aangegeven dat het verbeteren van de gebruikerservaring prioriteit heeft in 2025 en verder.

Afbouw, doorontwikkeling en uitbouw DSO

Om het afgesproken «basisniveau DSO-LV»²⁷ te bereiken en vervolgens het bestuurlijke eindambitieniveau (scenario 3), vastgelegd in de «Bestuurlijke Agenda Uitbouw DSO-LV»,²⁸ is in 2024 door alle betrokkenen hard gewerkt aan de afbouw, doorontwikkeling en uitbouw van het DSO. In het vierde kwartaal van vorig jaar zijn hier wederom goede stappen in gezet, waarbij de continue verbetering van het DSO-LV en het Omgevingsloket centraal staat. Hieronder licht ik de belangrijkste ontwikkelingen uit het afgelopen kwartaal aan uw Kamer toe. Voor een volledig overzicht van alle ontwikkelingen in en van het DSO verwijs ik u graag naar de webpagina «Plannen voor ontwikkeling DSO» van het IPLO.²⁹

Afbouw – Basisniveau DSO-LV

In mijn vorige voortgangsbrief gaf ik aan dat de planning om het afgesproken basisniveau te bereiken mogelijk herijkt moest worden. Ik kan u inmiddels melden dat dit inderdaad het geval is. Het is helaas niet gelukt om het gehele afgesproken basisniveau binnen één jaar na inwerkingtreding te behalen. Hier liggen meerdere oorzaken aan ten grondslag, waaronder diverse malen uitstel van de inwerkingtreding en beperkte ontwikkelcapaciteit (krapte op de arbeidsmarkt), welke ik in mijn vorige voortgangsbrief grotendeels al heb benoemd.³⁰ Een andere oorzaak komt voort uit de flexibele en iteratieve manier van werken waarlangs het DSO

²⁶ Gebruikersvriendelijkheid van het Omgevingsloket | Informatiepunt Leefomgeving

²⁷ Kamerstukken I 2019/20, 34 986, K, bijlage.

²⁸ Kamerstukken II 2014/15, 33 118/33 962, nr. 19, bijlage 1.

²⁹ IPLO | Plannen voor ontwikkeling DSO

³⁰ Kamerstukken I 2024/25, 33 118/34 986, GE, p. 4 & Kamerstukken II 2024/25, 33 118, nr. 283, p. 5.

wordt ontwikkeld. Deze werkwijze zorgt er onder andere voor dat op basis van opgedane praktijkervaringen, de ontwikkeling van functionaliteiten die tot de uitbouwagenda behoren, naar voren zijn gehaald. Dergelijke verschuivingen sluiten namelijk beter aan bij de behoeften en wensen van de betrokken partijen. Hierdoor wordt gelijktijdig gewerkt aan de resterende afbouw, alsmede de uitbouw. Gelet op de beperkte ontwikkelcapaciteit betekent dit gelijktijdig wel dat er vertraging ontstaat in de afbouw, omdat ontwikkelcapaciteit wordt gebruikt voor functionaliteiten uit de uitbouwagenda. Afbouw, doorontwikkeling en uitbouw lopen dan ook meer en meer gelijktijdig (parallel) op. Dit zorgt er, in combinatie met de eerder aan uw Kamer al gemelde beperkte ontwikkelcapaciteit, voor dat de eerdere planning rondom afbouw op onderdelen herijkt moet worden, maar dit sluit beter aan bij de behoeften en wensen van betrokken partijen in de praktijk.

Het afgelopen kwartaal is samen met de betrokken partijen gewerkt aan deze herijking. Bij het bepalen van het nieuwe tempo waarin het basisniveau gerealiseerd wordt, speelt de roadmap voor de implementatie van Standaard Officiële Publicaties (STOP) versie 1.4 in de Landelijke Voorziening bekendmaken en beschikbaar stellen (LVBB) een belangrijke, centrale rol. De implementatie van de STOP 1.4-standaard valt gedeeltelijk onder het basisniveau DSO-LV. Over deze roadmap en de implementatie van deze standaard geef ik hieronder meer informatie. De herijkte planning voor de afbouw wordt naar verwachting in het eerste kwartaal van 2025 ter besluitvorming aan de bestuurlijke partners voorgelegd. Naast het herijken van de planning, vallen ook de kosten voor de voorgenomen afbouw hoger uit dan eerder begroot. Vanwege de financiële impact van het extra uitstel van de inwerkingtreding van de Omgevingswet en hogere kosten als gevolg van prijsstijgingen is er een negatief effect op de kosten. Op dit moment wordt nog hard gewerkt om de ramingen op te leveren. De financiële gevolgen zijn onderdeel van voorgenomen interbestuurlijke besluitvorming. Over de uitkomsten van deze interbestuurlijke besluitvorming zal ik u via mijn voortgangsbrieven informeren.

Standaard Officiële Publicaties (STOP) versie 1.4

Ik kan u melden dat de Release B versie 1.4 van de STOP-standaard (hierna: STOP 1.4-standaard) het afgelopen kwartaal interbestuurlijk is vastgesteld. De vaststelling vormt een eerste belangrijke stap in de implementatie van deze nieuwe STOP standaard. Deze versie van de STOP standaard bevat alle scenario's die nodig zijn voor bevoegde gezagen om de Omgevingswet goed uit te kunnen voeren. Ook de meest complexe scenario's.³¹ Complexe mutaties zijn mutaties in de planvorming die elkaar niet logisch opvolgen in de tijd. Daarnaast ondersteunt deze standaard ook het zogenaamd parallel publiceren voor bevoegde gezagen.³² De verschillende scenario's worden stapsgewijs ingevoerd in de Landelijke Voorziening Bekendmaken en Beschikbaar stellen (LVBB) en het DSO.

Op dit moment wordt de LVBB hiervoor gereed gemaakt. Ook wordt gekeken welke eventuele aanpassingen nog meer noodzakelijk zijn in de LVBB. De LVBB, welke valt onder de verantwoordelijkheid van de Staatssecretaris Digitalisering en Koninkrijksrelaties, is de afgelopen jaren onder tijdsdruk doorontwikkeld, met haar eigen uitdagingen. Om de LVBB goed te blijven exploiteren bij toenemend gebruik en verder te ontwik-

³¹ Kamerstukken I 2024/25, 33 118/34 986, GE, bijlage 2, p. 13 & Kamerstukken II 2024/25, 33 118, nr. 283, bijlage 2, p. 19.

³² Kamerstukken I 2022/23, 33 118/34 986, EW, p. 42–43

kelen, moet het fundament van de LVBB worden bijgewerkt. Door het Kennis- en exploitatiecentrum officiële overheidspublicaties (KOOP) wordt gewerkt aan een bouwplan dat inzicht geeft in het tempo en omvang van dit life cycle management, maar ook welke activiteiten (eventueel) nodig zijn om de randvoorwaarden voor de implementatie van de STOP versie 1.4 goed door te kunnen voeren. Het DSO-LV, de verdere stelselherziening en de verdere implementatie van de STOP 1.4-standaard zijn daarmee op onderdelen afhankelijk van de verdere ontwikkeling van de LVBB. Op basis van het bouwplan en de impact op het DSO bepaal ik samen met de Staatssecretaris en betrokken partijen welke stappen eventueel nodig zijn. Uiteraard zal ik uw Kamer hierover – indien van toepassing – informeren via mijn voortgangsbrieven.

Op basis van onder meer het bouwplan wordt naar verwachting in de loop van het eerste kwartaal dit jaar een roadmap voor besluitvorming voorgelegd aan de interbestuurlijke partners. Deze roadmap beschrijft de fasering waarin de verschillende scenario's in de STOP 1.4-standaard – rekening houdend met eventueel noodzakelijk aanpassingen in de LVBB – worden geïmplementeerd. Hierbij zijn ook de lokale plansoftwareleveranciers actief betrokken. Over de besluitvorming en daarmee de duur van het gehele implementatietraject rondom de STOP 1.4-standaard zal ik u via mijn voortgangsbrieven informeren.

Beheerbegroting DSO-LV

In november is de deelbegroting voor beheer en doorontwikkeling DSO-LV voor het jaar 2025 door de interbestuurlijke partners vastgesteld. Zij hebben ook ingestemd met de inhoud van de deelbegroting Vernieuwing DSO-LV 2025 (Afbouw en Uitbouw). Daarnaast is akkoord gegeven op de deelbegroting voor aanvullende posten in 2025, zoals het interbestuurlijk ketentesten (IKT) en het stimuleren van het Open Stelsel voor Derden. De beheerpartijen werken de komende periode aan een meerjarenbegroting voor beheer en doorontwikkeling. Hierin wordt rekening gehouden met de meerjarige ontwikkeling van de beheerlast, inclusief mogelijke risico's en onzekerheden. Over de uitkomst van deze meerjarenbegroting informeer ik uw Kamer via de komende voortgangsbrieven.

Overige ontwikkelingen DSO

Leverancierstestomgeving

In het vierde kwartaal van 2024 is de eerste fase van de toegezegde leverancierstestomgeving (hierna: LTO) opgeleverd.³³ In deze aparte testomgeving kunnen leveranciers functies testen die hiervoor werden uitgevoerd in de pre-productie omgeving. Zoals in mijn vorige voortgangsbrief al aangegeven wordt de LTO op het moment nog weinig gebruikt.³⁴ Het gebruik van de LTO wordt belangrijk op het moment dat de STOP 1.4-standaard daadwerkelijk geïmplementeerd gaat worden. Zoals hierboven reeds aangegeven onder het kopje «Standaard Officiële Publicaties (STOP) versie 1.4» wordt over de roadmap voor de implementatie van deze standaard dit kwartaal door mij en de (inter)bestuurlijke partners besloten. Over de planning van fase 2 en 3 van de LTO ben ik op dit moment nog in gesprek met de betrokken partijen. Een belangrijke notie blijft verder dat de LTO niet per definitie een permanente omgeving

³³ T03562.

³⁴ Kamerstukken I 2024/25, 33 118/34 986, GE, bijlage 2, p. 14 & Kamerstukken II 2024/25, 33 118, nr. 283, bijlage 2, p. 21.

is, maar dat deze voortdurend in relatie tot andere omgevingen geëvalueerd en aangepast zal worden.

Aansluiten externe informatiebronnen

Goede en volledige informatie over de leefomgeving is essentieel om de Omgevingswet goed te laten werken. Er wordt stap voor stap gewerkt aan een Omgevingsloket waar initiatiefnemer alle relevante informatie over de fysieke leefomgeving op één plek kan vinden. Het afgelopen kwartaal zijn proof of concepts ontwikkeld voor het ontsluiten van het Register Externe Veiligheidsrisico's (REV) en de Centrale Voorziening Geluidgegevens (CVGG). Door deze externe bronnen aan te sluiten, kunnen initiatiefnemers deze informatie eenvoudiger meenemen bij een vergunning-scheck of aanvraag.

Omgevingsvergunning zichtbaar in DSO-LV

Er loopt een analyse naar de haalbaarheid om omgevingsvergunningen digitaal te ontsluiten via het Omgevingsloket. Het digitaal ontsluiten van verleende omgevingsvergunningen biedt een aantal voordelen. In de eerste plaats vergroot dit de transparantie voor belanghebbenden en bevoegde gezagen onderling. Zij kunnen dan verleende omgevingsvergunningen immers op één plek, via het Omgevingsloket, raadplegen. Ook kan deze digitaal beschikbare informatie goed worden toegepast bij de uitvoering van toezicht en handhaving.

Open stelsel voor derden

De landelijke voorziening van het DSO is ontwikkeld als een «open» stelsel. Het betekent dat het stelsel onder andere gebruikmaakt van open standaarden en open data. Het DSO-LV biedt derde partijen de mogelijkheid om, met behulp van het DSO-LV, API's, data en functionaliteiten, in de eigen software te integreren. Dit stelt gebruikers in staat om data in het DSO-LV te combineren met eigen data. Diverse grote marktpartijen, bijvoorbeeld de Gasunie, hebben het afgelopen jaar de eigen software al gekoppeld aan het DSO-LV. Hierdoor kunnen complexe ruimtelijke vraagstukken in de toekomst sneller en nauwkeuriger worden beoordeeld. Daardoor kunnen overheden en bedrijven efficiënter werken. Vanuit de beheerorganisaties wordt het Open Stelsel beleid dan ook actief uitgedragen en wordt ondersteuning verleend aan deze derde partijen.

Verken uw idee

In mijn vorige voortgangsbrief melde ik u dat fase 1 van de functionaliteit «verken uw idee» is opgeleverd.³⁵ Via deze functionaliteit is het voor overheden en initiatiefnemers, waaronder niet-ingezetenen, mogelijk om op een laagdrempelige manier zo vroeg mogelijk met elkaar in contact te komen over initiatieven en ideeën binnen de fysieke leefomgeving. In het afgelopen kwartaal is voor deze functionaliteit een nieuwe versie van de STAM-standaard (Standaard aanvragen en meldingen) in productie genomen, versie 5.0. De nieuwe versie STAM 5.0 introduceert onder andere nieuwe soorten verzoekberichten, zoals het bericht dat hoort bij «Verken uw idee». Om deze verzoeken te ontvangen, moet het zaak- of vergunningensysteem van een organisatie STAM 5.0 ondersteunen. Met de functionaliteit «verken uw idee» hoeven er niet direct volledig uitgewerkte plannen te worden opgestuurd naar het bevoegd gezag. Dit verbetert de gebruikservaring en draagt bij aan de gebruiksvriendelijkheid

³⁵ Kamerstukken I 2024/25, 33 118/34 986, GE, bijlage 2, p. 18 & Kamerstukken II 2024/25, 33 118, nr. 283, bijlage 2, p. 18.

van het Omgevingsloket. Het is daarnaast ook noodzakelijk om invulling te geven aan de Single Digital Gateway verordening³⁶.

Overige onderwerpen, moties en toezeggingen

Uitfaseren Tijdelijke Alternatieve Maatregelen (TAM's)

Omdat vorig jaar nog niet alle bevoegde gezagen in staat waren om te werken volgens de nieuwe technische standaarden, heb ik medio vorig jaar, samen met de bestuurlijke partners, besloten om de Tijdelijke Alternatieve Maatregelen (TAM) daar waar nodig met een jaar te verlengen.³⁷ Daarmee beschikken deze bevoegde gezagen ook dit jaar (2025) nog over een terugvaloptie. Dit geeft deze bevoegde gezagen de benodigde extra tijd om de techniek en kennis op peil te brengen om zo snel mogelijk wel met de nieuwe (technische) standaarden te kunnen werken. In verband met deze verlenging is het overgangsrecht in het Besluit elektronische publicaties aangepast.³⁸ Met de aanpassing van dit Besluit beschouw ik mijn toezeggingen aan de Eerste Kamer ten aanzien van de TAM en het moment van uitfaseren als afgedaan.³⁹

Governance

In de afgelopen voortgangsbrief heb ik u op de hoogte gebracht van de ontwikkelingen rondom het herijken, optimaliseren en vereenvoudigen van de bestaande governance. Dit leidt tot efficiëntere besluitvorming, grotere transparantie en verbeterde samenwerking. Om dit te bewerkstelligen is een procesbegeleider aangewezen. De procesbegeleider voert een brede verkenning uit onder de gemeenten, waterschappen, provincies, het Rijk en beheerorganisaties. Hierbij staan drie onderwerpen centraal. Het eerste onderwerp gaat over de uitbouw en doorontwikkeling van de DSO-Landelijke Voorziening en de werking van het DSO binnen de keten. Het tweede onderwerp focust zich op de aandacht voor de ondersteuning van bevoegde gezagen tijdens de transitiefase. Het laatste onderwerp gaat over het inzetten op het verbeteren van de gebruiksvriendelijkheid voor eindgebruikers. De verkenning brengt de financiën in kaart en kan leiden tot een aanpassing van de governance en de interbestuurlijke afspraken over deze onderwerpen. Als er relevant nieuws is, breng ik u op de hoogte via mijn voortgangsbrieven.

Opvolging motie Moonen c.s.

De motie Moonen c.s. betreft het bevorderen van participatie door a) het beschikbaar maken van de «kennisgeving voornemen», het zogenaamde «vlaggetje» – vergelijkbaar met de huidige vooraankondiging – en b) concepten van regelingen in de viewers van het DSO-LV zichtbaar te maken. In het kader van het «vlaggetje» heb ik u in een eerder stadium aangegeven dat de realisatie hiervan meegenomen wordt in de planning. Als eerste stap wordt nu gewerkt aan een technisch ontwerp van deze functionaliteit welke naar verwachting in Q1 2025 gereed is. Het ontwerp wordt daarna getoetst om zeker te stellen dat het de informatiepositie van de gebruikers versterkt en geen onverwacht negatief effect heeft op de gebruiksvriendelijkheid van de viewers. Na deze tests volgt de implementatie van de functionaliteit.

³⁶ Single Digital Gateway | Digitale Overheid

³⁷ Kamerstukken I 2023/24, 33 118/34 986, GD & Kamerstukken II 2023/24, 33 118, nr. 282.

³⁸ Stb. 2024, 244.

³⁹ T03746 en T03557.

In het kader van de «conceptregelingen» heb ik al aangegeven dat de realisatie van deze functionaliteit op dit moment niet passend is. Deze extra gewenste functionaliteit mag namelijk niet ten koste gaan van zaken die eerder met de bestuurlijke partijen zijn afgesproken, bijvoorbeeld voor de verdere afbouw en de implementatie van STOP 1.4. Daarbij komt dat er in de markt op dit moment ook al technische oplossingen aanwezig zijn om concepten te kunnen ontsluiten op andere manieren. Ook betekent dit dat dergelijke regelingen aan de voorgeschreven standaarden moeten gaan voldoen en dat heeft impact op de vormvrijheid die bevoegde gezagen nu hebben. Op dit moment wordt verder gewerkt aan een uitgebreidere impactanalyse. In deze impactanalyse wordt onder andere verder gekeken naar de beleidsmatige verantwoordelijkheidsverdeling tussen overheden, de wenselijkheid en de mogelijke impact op de gebruiksvriendelijkheid. Daarnaast vraagt het realiseren van een functionaliteit als deze om veel middelen en capaciteit, welke begrotingstechnisch niet voorzien zijn. De impactanalyse wordt in overleg met alle betrokken partijen opgesteld, waarna de vervolgstappen worden bepaald. Ook hiervoor geldt dat deze impactanalyse naar verwachting in Q1 2025 opgeleverd wordt. Ik blijf u via mijn voortgangsbrieven informeren over de voortgang en de wijze waarop ik aan deze motie uitvoering geef.

Wetgeving en rechtspraak

De aanvullingen op de invoeringswetgeving die via de Vangnetregeling Omgevingswet zijn vastgesteld, worden meegenomen in een voorstel voor een technische verzamelwet dat tot en met 8 maart 2025 ter consultatie ligt.⁴⁰ Daarnaast wordt nog een tweede wijziging van deze vangnetregeling voorbereid. Ook de eerdergenoemde wijziging van het Besluit elektronische publicaties is vastgesteld vanuit mijn stelselverantwoordelijkheid. Daarnaast zijn er vanuit de beleidsverantwoordelijkheid van verschillende bewindspersonen in 2024 in totaal 27 wijzigingen van het stelsel bekendgemaakt (3 wetswijzigingen, 12 AMvB-wijzigingen en 12 wijzigingen van de Omgevingsregeling). Belangrijke voorbeelden zijn de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie en de Wet uitvoering Europese verordening ontbossingsvrije grondstoffen en producten.⁴¹ Maar het gaat ook om technische aanpassingen, zoals een verzamelwet. Die aantallen zijn vergelijkbaar met de wijzigingen die in de jaren voor de inwerkingtreding van het stelsel werden gepubliceerd (25 in 2022 en 33 in 2023).

De regeringscommissaris voor de Omgevingswet heeft een eerste advies gegeven, dat enkele aanbevelingen bevat over het «Varkens in Nood» reparatiewetsvoorstel. Dat voorstel zal de Omgevingswet, de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en een aantal andere omgevingsrechtelijke wetten wijzigen.⁴² Het advies wordt verwerkt in een voorstel dat zich op dit moment nog in de fase van ambtelijke voorbereiding bevindt. Het advies wordt samen met de aanbieding voor advisering aan de Raad van State gepubliceerd.

Op 18 december heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State een eerste uitspraak gedaan over een wijziging van een omgevingsplan (gemeente Aalsmeer).⁴³ Daarin gaat de Afdeling in op het toetsingskader dat zij hierbij hanteert. In het stelsel gaat het niet meer om de «goede ruimtelijke ordening», maar een «evenwichtige toedeling van

⁴⁰ <https://www.internetconsultatie.nl/verzamelwetbkvro/b1>

⁴¹ Stb. 2024, 406 en Stb. 2024, 242.

⁴² Vgl. de brief van 20 december jl. hierover van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, Kamerstukken II 2024/25, 28 663, nr. 83.

⁴³ ECLI:NL:RVS:2024:5222.

functies aan locaties». In totaal hebben de rechtbanken en de Afdeling enkele duizenden rechterlijke uitspraken gedaan die het stelsel raken, maar het overgrote deel gaat nog over het overgangsrecht en dus de toepassing van het oude recht.

Monitoring en evaluatie stelsel Omgevingswet

Sinds 1 januari 2024 maken de bestuurlijke partners en ik voortdurend gebruik van de monitors die voor de inwerkingtreding zijn ingericht. Via deze monitors wordt zicht gehouden op de werking van de Omgevingswet. Eventuele knelpunten worden zo ook in een vroegtijdig stadium gesignaleerd. Verder wordt de monitoring gebruikt om uiteindelijk de werking van de wet op verschillende momenten te evalueren. Nu het eerste jaar onder de Omgevingswet achter ons ligt, kunt u van mij in het kader van de monitoring en evaluatie de komende periode verschillende rapportages verwachten.

In lijn met het plan van aanpak van de Monitor Werking Omgevingswet⁴⁴ ontvangt uw Kamer in juni 2025 de eerste monitoringsrapportage (over 2024) van mij. De ingestelde onafhankelijke Evaluatiecommissie Omgevingswet (hierna: EcO) reflecteert op deze rapportage. Een dergelijke monitoringsrapportage inclusief reflectie van de EcO ontvangt u de komende jaren elk jaar van mij. Voor de financiële monitoring ontvangt u in het eerste kwartaal van 2025 de resultaten van het onderzoek naar de transitiekosten. Daarna volgen nog twee integrale financiële evaluaties. Tot slot wordt het komende jaar gewerkt aan de toegezegde invoerings-toets. De uitkomsten hiervan verwacht ik u aan het einde van 2025 te kunnen toesturen.

Evaluatiecommissie Omgevingswet

Naast het reflecteren op de jaarlijkse monitoringsrapportage, laat de onafhankelijke Evaluatiecommissie Omgevingswet ook eigen onderzoeken uitvoeren. In het eerste kwartaal van 2025 ontvang ik de eerste rapportage over 2024 van de EcO. De rapportage stuur ik in een later stadium naar uw Kamers toe. Deze rapportage bevat twee deelonderzoeken die de EcO in 2024 heeft laten uitvoeren over de werking van de kerninstrumenten «decentrale regels» en «buitenplanse omgevingsplan-activiteit» (BOPA). In totaal voert de EcO acht deelonderzoeken uit tussen 2024 en 2027, met een herhaalonderzoek in 2028. Elk jaar publiceren zij een rapportage over de uitgevoerde deelonderzoeken. In 2029 publiceren zij de eindevaluatie, dit is vijf jaar na inwerkingtreding van de Omgevingswet.

⁴⁴ Kamerstukken I 2023/24, 33 118/34 986, FX, bijlage 1 & Kamerstukken II 2023/24, 33 118, nr. 278, bijlage 1.